

Magyarország Alkotmánybírósága
1015 Budapest, Donáti u. 35-45.

Tárgy: alkotmányjogi panasz

a Kúria Bfv.I.274/2021/14., valamint a Jpe.II.60.056/2022/3. sorszám alatt hozott végzésével szemben

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG		
Ügyszám: IV/ 0 0 2 0 3 - 0 / 2023		
Érkezett: 2023 JAN 26.		
Érkezés módja		
☒ POSTÁN	☐ @	EGYÉB:
Példány: 1	Melléklet: 10	Kezelőiroda: <i>lel</i>

Tisztelt Alkotmánybíróság!

Alulírott Váci Ügyvédi Iroda

mellékelten csatolt meghatalmazással igazolt jogi képviselője az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja és az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján az alábbi

alkotmányjogi panaszt

terjesztem elő:

Kérem a T. Alkotmánybíróságot, hogy állapítsa meg a Kúria Bfv.I.274/2021/14. számú határozatának alaptörvény-ellenességét és azt az Abtv. 43. § (1) bekezdés alapján semmisítse meg, mivel a végzés ellentétes az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében deklarált tisztességes eljáráshoz való jog követelményével, ugyanis sérti a contra legem jogalkalmazás tilalmát és a megfelelő indokolás követelményének sem tesz eleget!

Kérem a T. Alkotmánybíróságot, hogy állapítsa meg a Kúria Jpe.II.60.056/2022/3. számú végzésének alaptörvény-ellenességét és azt az Abtv. 43. § (1) bekezdés alapján semmisítse meg, mivel a végzés ellentétes az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében deklarált tisztességes eljáráshoz való jog követelményével!

Az Abtv. 52. § (5) bekezdésére és 57. § (1a) bekezdésére, valamint az Alkotmánybíróság ügyrendjéről szóló 1001/2013 (II. 27.) Tü. határozat 36. § (2) bekezdésére tekintettel kijelentem, hogy a jelen alkotmánybíróági ügyben előterjesztett alkotmányjogi panasz indítványomban szereplő személyes adatok nyilvánosságra hozatalához nem járulok hozzá.

Indokolás:

1. A tényállás összegzése, pertörténet

Indítványozó jelen alkotmányjogi panasz előzményeként előadja, hogy 2022. augusztus 24. napján alkotmányjogi panaszt terjesztett elő, melyet a T. Alkotmánybíróság IV/1943-6/2022. számú végzésével visszautasított. A visszautasítás indoka, hogy a Kúria tájékoztatása szerint a támadott kúriai végzéssel összefüggésben jogegységi panasz eljárás volt folyamatban. A T. Alkotmánybíróság megállapította, hogy az alkotmányjogi panasz előterjesztésének lehetősége a jogegységi panasz eljárás során hozott döntést követően továbbra is nyitva áll az indítványozó számára, erre tekintettel terjeszti elő jelen beadványt.

A Kúria Bfv.I.274/2021/14. számú végzésével a Szegedi Ítéltábla, mint másodfokú bíróság Bf.II.563/2019/34. számú ítéletét hatályában fenntartotta.

A Szegedi Ítéltábla Bf.II.563/2019/34. számú ítéletében Indítványozó börtönbüntetését 3 év 6 hónapra enyhítette.

Az ítélet ellen jogi képviselő útján Indítványozó 2021. október 27. napján **felülvizsgálati indítványt** terjesztett elő. Ebben előadta, hogy a tárgyaláson való jelenlét jogáról lemondott, és a 2018. augusztus 9. napján megtartott tárgyalásról készült 79. sorszámú jegyzőkönyv szerint 67. sorszám alatt került az iratokhoz csatolásra a nyilatkozat és a kézbesítési megbízás. Az ügyben 2018. november 7. napján tartott tárgyalásról készült 90. sorszámú jegyzőkönyv rögzíti, hogy Indítványozó az I. r. és az V. r. vádlott vallomására észrevételt kíván eljuttatni a Gyulai Törvényszék felé. A jegyzőkönyv tartalmazta, hogy I. r. vádlott védője ezen a tárgyalási napon csatolta védence tárgyalási jelenlét jogáról szóló lemondó nyilatkozatát és a kézbesítési megbízási szerződést. Ugyanezen jegyzőkönyvben feltüntetésre került a 2018. december 12. napjára kitűzött tárgyalásra jelenlévő V. r. vádlottat és védőket szóban, I. r. vádlottat írásban idézi, ügyészt értesíti. Indítványozót azonban

nem idézte a bíróság a 2018. december 12. napjára tűzött tárgyalásra, sem a 2019. március 8. napján kitűzött tárgyalásra.

A felülvizsgálati kérelemre a **Legfőbb Ügyészség** 2022. január 25. napján észrevételeket terjesztett elő, melyben egyetértését fejezte ki a felülvizsgálati indítványban előadott tény- és jogállításokkal. Ebben előadásra került, hogy Indítványozó felülvizsgálata indítványa alapos. A 2018. november 7. napján megtartott tárgyaláson tett azon jelzés, miszerint Indítványozó írásban kíván észrevételt előterjeszteni, a Be. 431. § (2) bekezdése alapján nem értelmezhető az ő tárgyaláson való jelenlétére vonatkozó bejelentésnek, tekintettel arra, hogy az nem töle származik. Ugyanakkor a 2019. február 6. napján megtartott tárgyalási határnapon Indítványozó írásbeli észrevétele, amelyet védője útján nyújtott be a bíróságnak, már a Be. 431. § (2) bekezdése szerinti bejelentésnek minősül, ettől a naptól a Be. 430. § (1) bekezdésében meghatározott nyilatkozata hatályát veszti, és ettől kezdve Indítványozó tárgyalási jelenléte a Be. 428. § (1) bekezdés a) pontja alapján kötelező, őt a Be. 510. § (1) bekezdése alapján a tárgyalási határnapra idézni kellett volna. A Legfőbb Ügyészség kifejtette azt is, hogy az elsőfokú bíróság 2019. február 6. napját követően 2019. március 8. napján tartott tárgyalást az ügyben, amelyre Indítványozót szintén nem idézte, Indítványozó azon nem volt jelen. A Legfőbb Ügyészség álláspontja szerint megállapítható, hogy a tárgyalás 2019. március 8. és 28. napján történt megtartásának törvényi előfeltétele volt Indítványozó szabályszerű idézése, a 2019. március 8. napján tartott tárgyalás esetén jelenléte is. A Legfőbb Ügyészség hivatkozott a 92/2011. BK véleményre, miszerint a tárgyalás egységes egész akkor is, ha eredendően több napra tűzték ki, vagy ha a bizonyítás kiegészítése miatt, illetve más okból elnapolták. Ezért a vádlott jelenléte a tárgyaláson akkor is kötelező, ha azon nem vesznek fel bizonyítást, hanem az őt érintő perbeszéd megtartására kerül sor.

A **Kúria** – a Legfőbb Ügyészség álláspontjával is ellentétesen – nem tartotta elfogadhatónak a felülvizsgálati indítványban előadott jogi indokokat. A Kúria indokolása szerint megállapítható, hogy Indítványozó tárgyaláson való jelenlét jogáról lemondott, védővel rendelkezett és a védőt a kézbesítési megbízotti feladatok ellátásával bízta meg, így mindaddig szabályszerűen került sor a tárgyalás távollétében való lefolytatására, amíg a bíróság őt a tárgyaláson való jelenlétre nem kötelezte, illetőleg nem jelentette be, hogy a tárgyaláson jelen kíván lenni, vagy a Be. 431. § (2) bekezdése szerinti magatartását nem kellett ilyen bejelentésnek tekinteni. A Kúria álláspontja szerint [REDACTED] olyan nyilatkozatot, hogy a tárgyaláson jelen kíván lenni, kifejezetten nem tett, továbbá őt a bíróság a tárgyaláson részvételre nem kötelezte, így ezen okokból a tárgyaláson való részvétele nem volt kötelező. A Kúria álláspontja szerint megállapítható, hogy Indítványozó a bizonyításra tett észrevételeiben nem tett olyan nyilatkozatot, hogy a továbbiakban a tárgyaláson személyesen részt kíván venni; a tárgyalást, bizonyítás lefolytatását, egyes bizonyítási eszközök megvizsgálását közvetlenül kívánja figyelemmel kísérni. Ezen szándék hiányára utal az is, hogy a nyilatkozatát nem a tárgyaláson tette meg, illetve észrevételét nem maga adta át a tárgyaláson, hanem azt védője útján nyújtotta be.

A Kúria végzésével szemben Indítványozó 2022. július 25. napján jogegységi panaszt terjesztett elő, mivel az ellentétes a Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett több korábbi döntéssel. A jogegységi panaszt, illetve az ahhoz kapcsolódó igazolási kérelmet a Kúria Jpe.II.60.056/2022/3. számú végzésével visszautasította.

2. A megtámadott ítélet jogerős volta

A Kúria végzéseivel szemben fellebbezésnek, mint rendes jogorvoslatnak helye nincs, így az a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. tv. 456. § (1) bekezdése értelmében – *A bíróság jogerős ügydöntő határozata végleges, mindenkire kötelező döntést tartalmaz a vádról, illetve a terhelt büntetőjogi felelősségéről, a büntetőjogi következményekről vagy ezek hiányáról. Az ügydöntő határozat a jogerőre emelkedését követően kizárólag rendkívüli jogorvoslattal vagy különleges eljárás eredményeként változtatható meg.* – jogerős. Az Abtv. 27. § b) pontjában szereplő befogadhatósági feltétel – *„az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette”* – teljesül. Rendkívüli jogorvoslati eljárás – perújítás, jogorvoslat a törvényesség érdekében – kezdeményezésére nem került sor.

3. Az alkotmányjogi panasz előterjesztésére nyitva álló határidő betartása

Előadom, hogy a Kúria Bfv.I.274/2021/14. számú végzését 2022. július 5. napján kapta kézhez Indítványozó, míg a Kúria Jpe.II.60.056/2022/3. számú végzését 2022. december 20. napján. Ennélfogva az indítvány benyújtására az Abtv. 30. § (1) bekezdésében foglalt követelménynek – *„[a]z alkotmányjogi panaszt a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül [...] lehet írásban benyújtani”* – az alkotmányjogi panasz megfelel.

4. Az indítványozó közvetlen érintettsége

Indítványozó az alkotmányjogi panasszal megtámadott végzések alapjául szolgáló eljárásban vádlott volt, akinek személyét a Kúria döntése közvetlenül érintette.

5. Az Alaptörvényben biztosított jog sérelme

5.1. Indokolási kötelezettség, contra legem jogalkalmazás tilalma, mint a tisztességes eljáráshoz való jog részei

Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerint:

„Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”

A jogállam fogalma elképzelhetetlen a jog által felállított, független és pártatlan bírósághoz fordulás joga nélkül, amely megfelel a tisztességes eljáráshoz való jog által támasztott követelményeknek.

Az indokolási kötelezettség nem csupán egy formális követelmény, hanem sokkal inkább annak a biztosítéka, hogy a hatóság vagy bíróság az adott ügyben körültekintően döntsön. Az indokolásnak éppen ezért tartalmaznia kell a döntés lényeges ténybeli és jogi alapjait, továbbá a döntés meghozatala során figyelembe vett egyéb tényezőket. Azon kérdés eldöntése, hogy milyen részletesnek kell lennie az indokolásnak, és hogyan kell azt közölni, az adott szerv kompetenciája. A bíróság az indokolás terjedelmét mindig az adott döntésnek megfelelően határozza meg, tekintettel az indokolási kötelezettség céljára, amely tulajdonképpen a döntés kiértékelése az érintett személy számára.

Megjegyzendő továbbá, hogy a hatóság indokolási kötelezettsége szorosan összefügg a bírósági felülvizsgálat lehetőségével. A hatékony bírósági felülvizsgálathoz ugyanis elengedhetetlen, hogy a bíróság tudatában legyen azoknak az indokoknak, melyekre alapítva a hatóság a döntését meghozta.

Az indokolási kötelezettség megfelelő teljesítésének azonban nem csupán instrumentális értéke van (a jogorvoslati jog gyakorlásának megkönnyítése), hanem önmagában véve is értéket hordoz: az emberi méltósághoz való jogból levezethető, hogy azok számára is érthetőnek kell lennie az ítéletnek, akiknek eljárásjogi okokból már nincs lehetőségük jogorvoslat benyújtására. Egy demokratikus politikai közösség minden tagjának joga van tudni, hogy a közhatalmat gyakorló szervek milyen indokok alapján hoztak öt érintő döntést (az igazolás kultúrája).

Az indokolási kötelezettség az Emberi Jogok Európai Egyezményében meghatározott tisztességes eljáráshoz való jognak is a része. Az Alkotmánybíróság korábban már megvizsgálta az Egyezmény és az Alaptörvény rendelkezései viszonyát.¹ Ennek nyomán megállapította, hogy az Egyezmény 6. és 7. Cikke, valamint az Alaptörvény XXVIII. cikk (1)-(2) és (4) bekezdése szabályozási alapjaikat tekintve összevethetők. Az Egyezmény 6. Cikk 1. bekezdésének első mondata értelmében: *„Mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen nyilvánosan és ésszerű időn belül tárgyalja, és hozzon határozatot polgári jogi jogai és kötelezettségei tárgyában, illetőleg az ellene felhozott büntetőjogi vádak megalapozottságát illetően.”*

Ennek tartalmilag - némi eltéréssel - megfelel az Alaptörvény XXVIII. cikkének (1) bekezdése. Az Egyezmény 6. Cikk 2. bekezdése szerint: *„Minden bűncselekménnyel gyanúsított személyt mindaddig ártatlannak kell vélelmezni, amíg bűnösségét a törvénynek megfelelően meg nem állapították.”* Az ennek megfelelő alapjogi rendelkezést az Alaptörvény XXVIII. cikk (2) bekezdése tartalmazza. Az Egyezmény 7. Cikkének 1. bekezdése fogalmazza meg a *nullum crimen sine lege*, illetve a *nulla poena sine lege* elvet a következőképpen: *„Senkit sem szabad elítélni olyan cselekményért vagy mulasztásért, amely elkövetése idején a hazai vagy nemzetközi jog alapján nem volt bűncselekmény. Ugyancsak nem lehet a bűncselekmény elkövetése idején alkalmazható büntetésnél súlyosabb büntetést kiszabni.”* Ennek megfelelő alapjogot az Alaptörvény XXVIII. cikk (4) bekezdése biztosít.

¹ 30/2014. (IX. 30.) AB határozat

Ahogy arra az Alkotmánybíróság is korábban utalt², az Emberi Jogok Európai Bírósága az indokolt bírói döntéshez való jogot az Egyezmény 6. Cikkében foglalt tisztességes tárgyaláshoz való jog részének tekinti. E jog pontos tartalma a Bíróság elmúlt évtizedek során számos döntésében kimunkált, széleskörű gyakorlatából olvasható ki. E körben a Bíróság kiindulópontja az, hogy a bírói döntésekkel szemben valamennyi demokratikus jogállamban elvárható az objektivitás és az átláthatóság, ami egyfelől elejét veszi az önkényes hatósági és bírósági döntéshozatalnak, másrészt erősíti a bírósági döntéshozatalba vetett közbizalmat, és a bírói döntések tekintélyét. (*Taxquet kontra Belgium*, 926/05.; 2010. november 16.; § 90.; legutóbb megerősítve: *Shala kontra Norvégia*, 15620/09.; 2012. július 10.; § 29.) A Bíróság következetes gyakorlata szerint a tisztességes eljárás és a jogállamiság elvéhez tartozik az a követelmény, hogy a bíróságok a döntéseik alapjául szolgáló indokokat kellő részletességgel mutassák be. (*Suominen kontra Finnország*, 37801/97.; 2003. július 1.; § 34.; legutóbb megerősítve: *Vojtěchová kontra Szlovákia*, 59102/08.; 2012. szeptember 25.; § 35.) A Bíróság olvasatában az adott bírói döntés természete, és az alapul fekvő egyedi ügy körülményei határozzák meg, hogy milyen terjedelmű és mélységű indokolás elégíti ki az indokolási kötelezettség egyezménybeli követelményét. Ebből következően az indokolt bírói döntéshez fűződő jog megsértését kizárólag az alapul fekvő egyedi ügy összes körülményeinek vizsgálatát követően lehet megítélni. (*Tatishvili kontra Oroszország*, 1509/02.; 2007. február 22.; § 58.; *Grădinar kontra Moldova*, 7170/02.; 2008. április 8.; § 107.; legutóbb megerősítve: *Sholokhov kontra Örményország és Moldova*, 40358/05.; 2012. július 31.; § 67.) Éppen ezért elképzelhető, hogy valamely részletkérdésre vonatkozó indokolás teljes elmaradása nem, míg egy lényegesebb kérdésre vonatkozó hiányos indokolás viszont az Egyezmény 6. Cikkében biztosított jog megsértését idézi elő.

A Bíróság az indokolások fogyatékoságának foka tekintetében kijelölte azt a határvonalat, amely elválasztja az Egyezménynek megfelelően indokolt határozatokat az Egyezményt sértő hiányos vagy fogyatékos indokolást tartalmazó határozatoktól. Ennek során a Bíróság elvi éllel szögezte le, hogy az indokolt hatósági döntéshez való jog semmiképpen sem jelentheti azt, hogy az ügyben eljáró bíróságot a felek valamennyi érvelése tekintetében részletes indokolási kötelezettség terhelné. (*Hiro Balani kontra Spanyolország*, 18064/91.; 1994. december 9.; § 27.; *Ruiz Torija kontra Spanyolország*, 18390/91.; 1994. december 9.; § 29.; *García Ruiz kontra Spanyolország*, 30544/96.; 1999. január 21.; § 26.; *Hirvisaari kontra Finnország*, 49684/99.; 2001. december 25.; § 30.; legutóbb megerősítve: *Sholokhov kontra Örményország és Moldova*, 40358/05.; 2012. július 31.; § 67.) A Bíróság ugyanakkor azt is elvi éllel mondta ki, hogy a döntéssel szemben feltétlen elvárás, hogy a bíróság az ügy lényegi részeit a szükséges alapossggal vizsgálja meg, és erről a vizsgálatáról a határozatának indokolásában is adjon számot. A Bíróság álláspontja szerint nem felel meg az Egyezmény 6. Cikkében foglalt elvárásnak, ha a felülbírálati bírói fórum az alsóbb fokú bíróságnak az ügy lényegi kérdései tekintetében kifejtett érveit további vizsgálat és a vizsgálat indokainak előadása nélkül hagyja helyben. (*Helle v. Finnország*, 20772/92.; 1997. december 19.; § 60.; *Karakasis v. Görögország*, 38194/97.; 2000. október 17.; § 27.; *Boldea v. Románia*, 19997/02.; 2007. február 15.; § 30.; *Tacquet v. Belgium*, 926/05.; 2010. november 16.; § 91.; legutóbb megerősítve: *Vojtěchová v. Szlovákia*, 59102/08.; 2012. szeptember 25., § 35.) A Bíróság az indokolási kötelezettség teljesítésének vizsgálatakor figyelemmel van arra is, hogy az indokolás hiánya vagy fogyatékosága valamely fél írásban megfogalmazott, világosan és pontosan körülírt kérdését érinti-e. (*Hiro Balani kontra Spanyolország*, 18064/91.; 1994. december 9.; § 28.; *Ruiz Torija kontra Spanyolország*, 18390/91.; 1994. december 9.; § 30., legutóbb megerősítve: *Ilyadi kontra Oroszország*, 6642/05.; 2011. május 5.; § 44.)

Az Egyezmény jogvédelmi rendszerében a bírói döntéseknek a tisztességes eljárás által megkövetelt indokolása iránti igény egyfelől szoros összefüggésben áll a jogorvoslathoz fűződő joggal, ugyanis e jog hatékony gyakorlására kizárólag a bíróság döntését alátámasztó indokok ismeretében nyílik valódi lehetőség. (Erről lásd: *Baucher kontra Franciaország*, 53640/00.; 2007. július 24., §§ 47-51.) Másfelől szoros összefüggés mutatkozik az indokolási kötelezettség teljesítése, és a tisztességes eljáráshoz fűződő jogból fakadó azon alkotmányos igény között, hogy az eljárásban szereplő fél meghallgatást nyerhessen, azaz kérelmét a bíróság megvizsgálja. (Erről lásd: *Shala v. Norvégia*, 15620/09.; 2012. július 10., § 29.) Ennek oka az, hogy kizárólag a kellő alapossggal indokolt bírói határozatból tűnhet ki, hogy az ügyet eldöntő bíróság ténylegesen figyelembe vette-e a felek által előterjesztett bizonyítékokat és érveket.

Az indokolási kötelezettség az Európai Unió jogában is meghatározó alapelvnek számít, azon kevés követelmény közé tartozik, amely kifejezett alapszerződéses rendelkezésen alapul.³ Ennek értelmében kötelező meghatározni azokat az indokokat, melyeken a közösségi aktus nyugszik, egyben közzé is kell tenni őket. A kötelezettség terjedelme az adott egyedi ügy körülményeitől függ. Annak elbírálásához, hogy a hatóság eleget tett-e ezen kritériumnak, a Bíróságnak olyan tényezőket kell vizsgálnia, mint az intézkedés tartalma, az indokok

² Ld. 7/2013. (III. 1.) AB határozat

³ Ld. ECC 190 és 191. szakaszai.

természete, vagy a felek érdeke. Az indokolásnak nem kell kiterjednie valamennyi tényre és jogszabályra, a hatóság feladata ugyanis eldönteni, hogy melyek a lényegesek.

A bíróság által kihirdetett ítéletet indokolni kell. Az ítélet indokolása írásban történik, a bíróság köteles az ügyfél által felvetett valamennyi érvre kitérni, amelyek a meghozott döntést igazolják. Ezen kötelezettség terjedelme az adott döntés természetétől függően változhat. Az adott indokolásnak meghatározottnak, az ügy releváns tényeihez igazodónak kell lennie, nem korlátozódhat csupán a jogszabályok meghatározott szakaszaira.

Ugyanakkor, ahogyan arra az Európai Bíróság a *Ruiz Torija- ítéletben*⁴ rámutatott, nem szükséges részletesen kitérni valamennyi érvre. Az indokolásban alkalmazott jogi terminológia különösen fontos a felek számára, hogy megértsék őket. Külön figyelmet kell fordítani a más szakterületekről származó kifejezések használatára, amelyek alkalmanként jogi kontextusban már nem megfelelőek, jelentéstartalmuk megváltozhat.

Magyarországon az indokolási kötelezettség a bíróságok számára rendkívül szükségszerűen kerül meghatározásra.

Legfeljebb a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvényre támaszkodhatunk, ami kimondja: „A bíróság a határozatát - ha törvény másképpen nem rendelkezik - indokolni köteles.”⁵

Magyarország Alkotmánybírósága az indokolási kötelezettséget az igazságszolgáltatással összefüggésben, a bírói függetlenség immanens elemeként határozta meg. A bírói függetlenség biztosításának alkotmányos kötelezettsége tehát a bíró ítélkező tevékenységére vonatkozik: a bíró arra nem utasítható, hogy a jogvitát miként döntse el, abban nem befolyásolható, hogy a jogszabályok előírt keretek között milyen terjedelemben és milyen körben vegyen fel bizonyítást, s a bizonyítékokat hogyan értékelje. Ugyanakkor a bírói tevékenység alapvető kritériuma, hogy a döntés - a jogszabályok által meghatározott eltérő mélységű és jellegű - indokolási kötelezettséggel jár együtt.⁶

Az eljárás tisztességének alkotmányos követelményrendszerét a 2011. december 31-éig hatályban volt Alkotmány 57. § (1) bekezdése úgy fogalmazta meg, hogy „a bíróság előtt mindenki egyenlő, és mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat, vagy valamely perben a jogait és kötelességeit a törvény által felállított független és pártatlan bíróság igazságos és nyilvános tárgyaláson bírálja el.” A tisztességes eljárás alkotmányos előírásának lényeges tartalmát tekintve 2012. január elsején hatályba lépett Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése a korábban hatályban volt Alkotmány 57. § (1) bekezdésével azonosan rendelkezik, amikor kimondja, hogy „mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelességeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”⁷

Az alkotmánybírói gyakorlat folyamánként az indokolási kötelezettség bekerült az Alaptörvény rendelkezései közé is: „A hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni.”⁸

Az Alaptörvény hatályba lépése ezen alapjog tekintetében nem hozott lényegi változást. Az Alkotmánybíróság a – későbbi hasonló tárgyú döntésénél⁹ precedensként értékelt – 7/2013. (III. 1.) AB határozatában megállapította ugyanis, hogy az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt szabály értelmezésekor - az Alkotmánnyal fennálló tartalmi és kontextuális egyezés okán - irányadónak tekinti a tisztességes eljáráshoz fűződő alapvető joggal kapcsolatban kimunkált korábbi alkotmánybírói gyakorlatot.

Ezen döntésében rámutatott arra, hogy „[...] az Alkotmánybíróság által vizsgált, az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében rejlő indokolási kötelezettség alkotmányos követelménye a bíróság döntési szabadságának abszolút korlátját jelenti, nevezetesen azt, hogy döntésének indokairól az eljárási törvényeknek megfelelően szükséges számot adnia. Az indokolási kötelezettség alkotmányjogi értelemben vett sérelme az eljárási szabály alaptörvény-ellenes alkalmazását jelenti. A tisztességes eljárásból fakadó elvárás tehát az eljárási szabályok Alaptörvénynek megfelelő alkalmazása, ami a jogállami keretek között működő bíróságok feladata. Az eljárási törvény rendelkezéseire is figyelemmel, a tisztességes eljárás alkotmányos követelménye a bírói döntésekkel

⁴ Ld. *Ruiz Torija v. Spain* judgement of 9 December 1994.

⁵ 2011. évi CLXI. törvény 13. § (1) bekezdés

⁶ Vö. 54/2001. (XI. 29.) AB határozat

⁷ Ld. 7/2013. (III. 1.) AB határozat

⁸ Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésének második mondata.

⁹ Ld. többek között: 3007/2016. (I. 25.) AB határozat; 3051/2016. (III. 22.) AB határozat; 3065/2016. (IV. 11.) AB határozat; 3075/2016. (IV. 18.) AB határozat; 3084/2016. (IV. 18.) AB végzés

szemben azt a minimális elvárást mindenképpen megfogalmazza, hogy a bíróság az eljárásban szereplő feleknek az ügy lényegi részeire vonatkozó észrevételeit kellő alapossggal megvizsgálja, és ennek értékeléséről határozatában számot adjon. Ennek megítéléséhez az Alkotmánybíróság vizsgálja a jogvita természetét, az alkalmazandó eljárási törvény rendelkezéseit, a felek által az adott ügyben előterjesztett kérelmeket és észrevételeket, valamint az ügyben választ igénylő lényeges kérdéseket.”

Hangsúlyozandó, hogy az Alkotmánybíróság a rendes bíróságoktól eltérően nem a felülbírálatra alkalmasság szempontjából vizsgálja a bíróságok indokolási kötelezettségének teljesítését, és tartózkodik attól, hogy jogági dogmatikához tartozó kérdések helytállóságáról, illetve törvényességéről, avagy kizárólag törvényértelmezési problémáról állást foglaljon.¹⁰

Ennek megfelelően az Alkotmánybíróság nem vizsgálja azt sem, hogy az indokolásban megjelölt bizonyítékok és megjelenő érvek megalapozottak-e, mint ahogy azt sem vizsgálja, hogy a jogalkalmazó helytállóan értékelte-e az eljárásban beszerzett bizonyítékokat és előadott érveket, vagy a konkrét ügyben a bírói mérlegelés eredményeként megállapított tényállás megalapozott-e. A tényállás megállapítása, a bizonyítékok értékelése és mérlegelése ugyanis az eljárási jogi szabályokban a jogalkalmazó számára fenntartott feladat.¹¹

Az Alkotmánybíróság 3173/2015. (IX. 23.) AB határozatában megállapítja, hogy a kirívó jogértelmezési hibára, egyfajta contra legem értelmezésre alapozott bírósági ítéletek a tisztességes eljárás követelményének sérelmét eredményezhetik.¹²

Ellentétes a tisztességes eljáráshoz való jogból eredő indokolási kötelezettséggel, ha a bírósági ítélet indokolásából, a bíróság által alkalmazott jogszabályokból a jogértelmezés általános szabályainak megtartása mellett nem következik az indítványozót elmarasztaló bírói döntés.¹³

Az indokolási kötelezettség alkotmányos minimuma két alapvető követelményt támaszt a bíróságokkal szemben a felek által előterjesztett, az ügy lényeges kérdéseit érintő észrevételeket, bizonyítékokat érintően. A bíróságnak egyfelől figyelembe kell vennie, azaz mérlegelnie kell ezeket az észrevételeket. Másfelől, a mérlegelés eredményének indokairól számot kell adnia a döntésében. Az előbbi követelmények tényleges érvényesüléséről pedig csak akkor beszélhetünk, ha azok az írásba foglalt bírói indokolásból egyértelműen kitűnnek.

Az indokolási kötelezettség alkotmányjogi értelemben vett sérelme a fentiek alapján tehát alkotmányjogi panasz alapján bírósági döntés megsemmisítéséhez vezethet.

Az Alaptörvény R) cikk (2) bekezdése szerint az Alaptörvény és a jogszabályok mindenkire kötelezőek. Ez kifejezi a contra legem jogalkalmazás tilalmát. A tisztességes bírósági eljárás garanciális eleme ezen kitétel, amely magában foglalja a jogszabályok tiszteletben tartását is.

A bíróságoknak nem közvetlenül az Alaptörvény rendelkezéseire kell alapítaniuk a döntéseiket, hanem az alkalmazandó jogszabályi rendelkezések értelmezése és a konkrét tényállásra való alkalmazása során figyelemmel kell lenniük a releváns alkotmányossági szempontokra.¹⁴ Az Alaptörvény rendelkezései azt a kötelezettséget róják a bíróságokra, hogy az elbírálandó ügyek alkotmányjogi aspektusát, alapjogi relevanciáját felismerjék, az érintett alapvető jogok tartalmát feltárják, és erre tekintettel értelmezzék és alkalmazzák konkrét jogvitákban a jogszabályokat.¹⁵

Annak megítélése során, hogy valamely contra legem jogalkalmazás kivételesen elérte-e az alaptörvény-ellenesség szintjét, az Alkotmánybíróság az eset összes releváns körülményének figyelembevételével határozhat. Önmagában egy contra legem ítélet még nem szükségképpen alaptörvény-ellenes ítélet. Kivételesen, kellően súlyos esetekben azonban egy contra legem jogalkalmazás is felemelkedhet alkotmányjogilag értékelhető szintre, és a bírói döntés alaptörvény-ellenességének megállapításához vezethet.¹⁶

¹⁰ 3003/2012. (VI. 21.) AB végzés

¹¹ 3237/2012. (IX. 28.) AB végzés; 3309/2012. (XI. 12.) AB végzés

¹² 3173/2015. (IX. 23.) AB határozat

¹³ 3007/2016. (I. 25.) AB határozat

¹⁴ 7/2013. (III. 7.) AB határozat

¹⁵ 3067/2021. (II. 24.) AB határozat

¹⁶ 29/2021. (XI. 10.) AB határozat

5.3. A bírói döntés által okozott alapjogsérelem

Az Alkotmánybíróság a 30/2014. (IX. 30.) AB határozatában azt is megállapította, hogy a bíróságok indokolási kötelezettségéből nem következik a felek által felhozott minden észrevétel egyenként való megcáfolási kötelezettsége, különösen nem az indítványozó szubjektív elvárásait kielégítő mélységű érvrendszer bemutatása. Ugyanakkor az indítványozó álláspontja szerint minimális követelmény, hogy az eljáró bíróság ítéletének indokolásában legalább rámutasson arra, hogy a beszerzett bizonyítékok közül mit és miért fogadott el vagy nem fogadott el, illetve miért utasított el egyes bizonyítási indítványokat.

A jelen esetben contra legem jogalkalmazásnak minősül, hogy a Kúria – a Legfőbb Ügyészség álláspontjával is ellentétes módon – alkalmazta a tárgyaláson való jelenlétről lemondás jogintézményének szabályait, és a Be. vonatkozó rendelkezéseit a jogszabály céljával ellentétesen értelmezte. A tárgyalás 2019. március 8. és 28. napján történt megtartásának törvényi előfeltétele volt Indítványozó szabályszerű idézése, a 2019. március 8. napján tartott tárgyalás esetén jelenléte is.

A contra legem döntés miatt sérült az Indítványozó tisztességes eljáráshoz való joga, hiszen ő az eljárás további szakaszában nem tudott észrevételeket tenni, így az ítélethirdetésen sem volt jelen, annak ellenére, hogy a bíróságnak idéznie kellett volna őt. A 2019. február 6. napján megtartott tárgyalási határnapon Indítványozó írásbeli észrevétele, amelyet védője útján nyújtott be a bíróságnak, már a Be. 431. § (2) bekezdése szerinti bejelentésnek minősül, ettől a naptól a Be. 430. § (1) bekezdésében meghatározott nyilatkozata hatályát veszti, és ettől kezdve Indítványozó tárgyalási jelenléte a Be. 428. § (1) bekezdés a) pontja alapján kötelező, őt a Be. 510. § (1) bekezdése alapján a tárgyalási határnapra idézni kellett volna.

A Kúria semmilyen magyarázattal, indokolással nem szolgált kifejezetten a contra legem jogalkalmazásra. Álláspontom szerint a Kúria a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog, mint eljárásjogi jellegű alapjog egy aspektusát, az indokolási kötelezettséget sértő módon nem indokolta meg, hogy az adott jogkérdésre irányadó hatályos jogi szabályokat miért nem alkalmazta. A Kúria önkényesen járt el akkor, amikor az adott jogkérdésre vonatkozó jogi normákat nem vette figyelembe.

A 20/2017. (VII.18.) AB döntés szerint „a bírói függetlenségnek nem korlátja, sokkal inkább biztosítéka a törvényeknek való alávetettség: a bírónak a határozatait a jogszabályok alapján kell meghoznia. Ha a törvénynek való alávetettségtől a bíróság eloldja magát, saját függetlenségének egyik tárgyi alapját vonja el. A vonatkozó jogszabályokat be nem tartó bíróság lényegében visszaél saját függetlenségével, amely adott esetben ezen keresztül a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelmét okozhatja. Az a bírói ítélet, amely alapos ok nélkül hagyja figyelmen kívül a hatályos jogot, önkényes, fogalmilag nem lehet tisztességes, és nem fér össze a jogállamiság alapelvével”.

Az Alkotmánybíróság a fenti határozatában megállapította, hogy a contra legem jogalkalmazás esetén három főbb tényezőt kell vizsgálni. Ezek közül az első, hogy a bíróság a tisztességes eljáráshoz való jog indokolási kötelezettségét sértő módon nem indokolja meg akként, hogy az adott jogkérdésre irányadó, hatályos jogi normákat nem alkalmazza. A bíróság másrésztől önkényesen jár el akkor, amikor a jogkérdésre nyilvánvalóan vonatkozó jogi normákat nem vesz figyelembe. A bíróság harmadrésztől akkor jár el önkényesen, ha a döntését olyan bírósági joggyakorlatra alapítja, amelyeket korábban hatályon kívül helyeztek. Véleményem szerint az ügyben az első két feltétel teljes mértékben megvalósul a jelen esetben.

Fontos kiemelni, hogy a jogegységi panasz iránti kérelmet a Kúria arra hivatkozással utasította vissza, hogy 2022. október 25. napján a Kúriához érkezett jogegységi panasz elkésztett. Már az igazolási kérelemben is előadásra került, hogy a jogegységi panasz legelőször 2022. július 25. napján került előterjesztésre, majd a 2022. október 19. napján történő telefonos érdeklődésre tekintettel került ismételt előterjesztésre, mivel informatikai hiba miatt az ÁNYK rendszer azt nem továbbította. Az igazolási kérelem benyújtásával egyidejűleg igazolásra kerültek azok a tények, amelyek benyújtottnak minősíthetők a korábban benyújtott jogegységi panasz. Az igazolási kérelem a törvényben meghatározott határidőben került előterjesztésre. A Kúria megállapította, hogy a jogegységi panasz eljárásban sem a Pp., sem a Be. igazolási kérelemre és mulasztásra vonatkozó rendelkezései nem alkalmazhatók, ez pedig Indítványozónak sérti a tisztességes eljáráshoz való jogát. A Kúria döntése Indítványozót olyan körülmények közé helyezi, amelyek egy határidő elmulasztása esetén – amely önhibáján kívül, külső informatikai okból következett be – jelentős joghátrányokban részesíti. Álláspontom szerint a Kúriának érdemben kellett volna foglalkoznia a jogegységi panasszal.

6. Az alapjogsérelem bírói döntést érdemben befolyásoló jellege, illetve alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés volta

Az Abtv. 29. §-a értelmében az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának feltétele, hogy az abban megjelölt alaptörvény-ellenesség a bírói döntést érdemben befolyásolja, vagy a panasz alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. Az Abtv. szerint e két feltétel alternatív, álláspontom szerint jelen ügyben mindkettő megvalósul.

6.1. Az alapjogsérelem bírói döntést érdemben befolyásoló jellege

A tisztességes eljáráshoz való jog sérelme a fent bemutatottak szerint a jelen ügyben eljáró Kúria nem megfelelő indokolásai, valamint a contra legem jogalkalmazás miatt megvalósult.

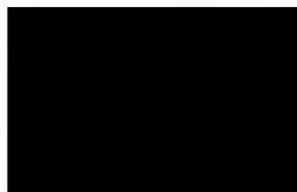
Jelen esetben tehát az ítéleti indokolásból a jogértelmezés általános szabályainak megtartása mellett nem következik a contra legem jogalkalmazás lehetősége, így az – a fent idézett alkotmánybírói elvi megállapításokra is tekintettel – sérti az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből levezetett indokolási kötelezettséget, amely az ítélet alaptörvény-ellenességét eredményezi.

6.2. Alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdések az indokolási kötelezettséggel összefüggésben

Az indokolási kötelezettség, mint eljárási jog alkotmányos védelme kereteinek meghatározásában a T. Alkotmánybíróságnak bizonyos mérlegelési jogköre van. Álláspontom szerint a bíróságoknak kötelezően meg kell tenniük mindent az indokolási kötelezettség teljesítése körében, hogy a contra legem jogalkalmazás elkerülhető legyen, és a továbbiakban precedensképes határozatok megfelelő jogi erővel rendelkezzenek.

Kelt: Győr, 2023. január 18.

Tisztelettel:

Mellékletek:

- Szegedi Ítéletábra Bf.II.563/2019/34. számú ítélete
- felülvizsgálati indítvány
- Legfőbb Ügyzség észrevételei
- Kúria Bfv.I.274/2021/14. számú végzése
- jogegységi panasz és igazolási kérelem
- Alkotmánybíróság IV/1943-6/2022. számú végzése
- Kúria Jpe.II.60.056/2022/3. számú végzése
- Jogi képviselő meghatalmazása